

**REPUBLIKA HRVATSKA
PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA**

Ev. broj: PRS 05-02/23-6

Ur. broj: 34-23-03

Zagreb, 27. siječnja 2023.

Nataša Vajagić

Programska koordinatorica za ženska i LGBTIQ+ ljudska prava

putem elektroničke pošte: natasa@cgiporec.hr

Predmet: Medijsko izvještavanje portala Narod.hr o transrodnom hrvatskom državljaninu u slučaju međunarodnog posvajanja djece iz DR Konga od strane osmero hrvatskih državljana/ki zadržanih u Zambiji
- obavijest stranci, dostavlja se

Poštovana,

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (dalje u tekstu: Pravobraniteljica) sukladno članku 19. stavak 2. alineja 1. Zakona o ravnopravnosti spolova (NN 82/08 i 69/17), zaprima prijave svih fizičkih i pravnih osoba vezane uz diskriminaciju u području ravnopravnosti spolova, te sukladno članku 22. stavak 2. Zakona razmatra slučajeve kršenja načela ravnopravnosti spolova, slučajeve diskriminacije prema pojedincima ili grupama pojedinaca koje su počinile tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te druga tijela s javnim ovlastima, zaposleni u tim tijelima i druge pravne i fizičke osobe. U obavljanju poslova iz svoga djelokruga Pravobraniteljica je ovlaštena upozoravati, predlagati i davati preporuke (čl. 23. st. 1. Zakona).

Pravobraniteljica je zaprimila Vašu pritužbu protiv nekolicine novinskih tekstova/objava objavljenih i dostupnih na elektroničkoj publikaciji Narod.hr, sve nastavno na izvještavanje o slučaju međunarodnog posvajanja djece iz DR Konga od strane osmero hrvatskih državljana/ki zadržanih u Zambiji. Navedenim se medijskom objavama/tekstovima, prema Vašoj pritužbi, između ostalog, pri izvještavanju o uhićenju transrodnog hrvatskog državljanina, koristi „mrzilački i posprdan ton, nepoštivanje identiteta trans osobe, obraćanje u ženskom rodu i seciranje“.

Slijedom navedenog, Pravobraniteljica je u konkretnom slučaju inicirala ispitni postupak te u okviru svojih zakonom propisanih nadležnosti izvršila analizu nekolicine dostupnih novinskih tekstova objavljenih na elektroničkoj publikaciji Narod.hr na ovu temu.

Iako je s obzirom na sve navedeno, a široko tumačeći prava vezana uz slobodu govora, medija i kritičkog mišljenja, zauzela stajalište da se u konkretnim slučajevima za sada ne bi radilo o diskriminaciji, u navedenim je **objavama/tekstovima Pravobraniteljica utvrdila elemente dovođenja u nepovoljan položaj, uznemiravanja te dodatne stigmatizacije transrodnog**

hrvatskog državljanina zadržanog u Zambiji, ali i cjelokupne LGBTIQ odnosno transrodne zajednice, sve po osnovi rodnog identiteta i spolne orijentacije, a temeljem odgovarajućih članaka Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12), uz nepoštivanje pojedinih odgovarajućih odredbi Zakona o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13, 114/22) i Zakona o elektroničkim medijima (NN 111/21, 114/22).

Pravobraniteljica u potpunosti podržava pravo na slobodu govora, mišljenja i izražavanja misli, kao i pravo na različito mišljenje iz članka 38. Ustava RH, posebice u odnosu na slobodu tiska i drugih sredstava javnog priopćavanja, te u tom smislu svakako nije protiv kritičkog propitivanja bilo čijih stavova, kao niti protiv javnog sučeljavanja različitih svjetonazora.

Međutim, kada se takvim pravima u javnom prostoru i/ili putem pojedinih medija elementima senzacionalizma i sustavnosti dovode u pitanje ili krše prava i slobode drugih, posebice prava na opstojnost, zaštitu privatnosti i dobrobit određenih društvenih skupina, pojedinaca i pojedinki, u konkretnom slučaju transrodnog hrvatskog državljanina, predstavnika LGBTIQ zajednice, kada se sloboda govora i izražavanja misli koristi kako bi se određena populacija, koja se ionako nalazi u nepovoljnom položaju zbog stigme i tabua koje ih prate, javno dodatno izložila društvenoj stigmi, ali i uznemiravanju temeljem rodnog identiteta i spolne orijentacije, s ciljem da se društvo neosnovano dodatno zaplaši te pojača animozitet prema određenoj populaciji samo zato što se ne uklapaju u određene svjetonazorske norme i paradigme, onda sloboda govora i različito mišljenje ponekad može graničiti kako s izravnom diskriminacijom tako i s kaznenim djelima počinjenim iz mržnje, odnosno konkretno kaznenim djelom: *Javno poticanje na nasilje i mržnju* iz članka 325. Kaznenog zakona (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21).

Stoga, ne ulazeći u uređivačku politiku, Pravobraniteljica je Pružatelju elektroničke publikacije Narod.hr ukazala na nekoliko stvari iz aspekta poštivanja, odnosno nepoštivanja načela ravnopravnosti spolova i zaštite od diskriminacije, a u kontekstu zakonskih odredbi iz članka 16. Zakona o ravnopravnosti spolova, članka 8. Zakona o suzbijanju diskriminacije i članka 3. Zakona o medijima, koje reguliraju način javnog prikazivanja žena i muškaraca s obzirom na spol i spolnu orijentaciju, rodni identitet ili izražavanje.

Temeljem **članka 16. stavak 2. Zakona o ravnopravnosti spolova** zabranjeno je javno prikazivanje i predstavljanje žena i muškaraca na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način, s obzirom na spol i spolnu orijentaciju.

Članak 8. Zakona o suzbijanju diskriminacije kao jedno od osobitih područja primjene navodi javno informiranje i medije.

Prema članku 3. stavak 4. Zakona o medijima, zabranjeno je prenošenjem programskih sadržaja u medijima poticati ili veličati nacionalnu, rasnu, vjersku, spolnu ili drugu neravnopravnost ili neravnopravnost na temelju spolne orijentacije, kao i ideološke i državne tvorevine nastale na takvim osnovama, te izazivati nacionalno, rasno, vjersko, spolno ili drugo

neprijateljstvo ili nesnošljivost, neprijateljstvo ili nesnošljivost na temelju spolne orijentacije, poticati nasilje i rat.

Uz navedeno, **Kodeks časti hrvatskih novinara u točki 13.** ističe da je nedopustivo koristiti stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje, kao i svaki drugi oblik izravnog ili neizravnog poticanja ili podržavanja diskriminacije.

Pravobraniteljica je ujedno napomenula da antidiskriminacijsko zakonodavstvo u RH štiti pravo svih građana i građanki na odsustvo diskriminacije, odnosno na različitost kroz više diskriminacijskih osnova:

Članak 6. stavak 1. Zakona o ravnopravnosti spolova propisuje da je diskriminacija na temelju spola svaka razlika, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha ugrožavanje ili onemogućavanje priznanja, uživanja ili korištenja ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkom, gospodarskom, društvenom, obrazovnom, socijalnom kulturnom, građanskom ili drugom području života na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena.

Članak 6. stavak 4. Zakona o ravnopravnosti spolova zabranjuje diskriminaciju u odnosu na mogućnosti dobivanja i nabave roba kao i diskriminaciju u pružanju i pristupu uslugama.

Članak 7. stavak 1. Zakona o ravnopravnosti spolova propisuje kako izravna diskriminacija jest svako postupanje uvjetovano spolom kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji. Stavak 2. istog članka propisuje kako neizravna diskriminacija postoji kada neutralna pravna norma, kriterij ili praksa stavljaju osobe jednoga spola u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe suprotnog spola, osim ako je ta pravna norma, kriterij ili praksa objektivno opravdana legitimnim ciljem, a sredstva usmjerena postizanju tog cilja su primjerena i opravdana.

Članak 1. stavak 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije, propisuje kako se tim Zakonom osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

Članak 1. stavak 2. Zakona o suzbijanju diskriminacije propisuje da se diskriminacijom u smislu ovoga Zakona smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi iz stavka 1. ovoga članka, kao i osobe povezane s njom rodbinskim ili drugim vezama. Stavak 3. istog članka utvrđuje kako se diskriminacijom smatra i stavljanje neke osobe u nepovoljniji položaj na temelju pogrešne predodžbe o postojanju osnove za diskriminaciju iz stavka 1. ovoga članka.

Tumačenjem odredaba **članka 4. Zakona o ravnopravnosti spolova**, Pravobraniteljica je zauzela stajalište da se rodni identitet, kao diskriminacijska osnova iz članka 1. stavak 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije, izjednačava sa spolom osobe u smislu općih odredbi o izravnoj i neizravnoj diskriminaciji i drugih jamstava ravnopravnosti spolova iz Zakona o ravnopravnosti spolova pa se na taj način na zabranu diskriminacije temeljem rodnog identiteta imaju primjenjivati i sve odredbe koje zabranjuju spolnu diskriminaciju iz Zakona o ravnopravnosti spolova.

Ujedno, u smislu odredbi **Zakona o elektroničkim medijima**, zabranjeno je poticati, pogodovati poticanju i širenju mržnje ili diskriminacije na više osnova, uključujući temeljem spola, bračnog ili obiteljskog statusa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije u audio i/ili audiovizualnim medijskim uslugama. Također, u sadržajima elektroničkih publikacija trebaju se, između ostalog, poštovati ljudska prava i temeljne slobode, a potrebno je i pridonositi slobodnom oblikovanju mišljenja, promicati međunarodno razumijevanje i osjećaj javnosti za pravdu, braniti demokratske slobode i dr.

Na temelju svega prethodno navedenog, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je pružatelju elektroničke publikacije Narod.hr dostavila upozorenje, budući da su u navedenim analiziranim objavama/tekstovima utvrđeni elementi dovođenja u nepovoljan položaj, uznemiravanja te dodatne stigmatizacije transrodnog hrvatskog državljanina zadržanog u Zambiji, ali i cjelokupne LGBTIQ odnosno transrodne zajednice, sve po osnovi rodnog identiteta i spolne orijentacije, a temeljem odgovarajućih članaka Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o suzbijanju diskriminacije, uz nepoštivanje pojedinih odgovarajućih odredbi Zakona o medijima i Zakona o elektroničkim medijima. U slučaju kad bi se navedeni diskurs pri izvještavanju, a koji sadrži elemente uznemiravanja, posebice u smislu njegove frekventnosti i dugotrajnosti koristio i nadalje, moguće je da bi se stvorili uvjeti za primjenu članka 31. Zakona o ravnopravnosti spolova ili čak i moguću primjenu članka 325. Kaznenog zakona - *Javno poticanje na nasilje i mržnju*.

Pravobraniteljica je pružatelju uputila preporuku da se ne koristi ovakvim diskursom u svojim medijskim sadržajima sukladno zakonskim odredbama, dostavila poveznicu na nedavno izdani priručnik organizacije Zagreb Pride o medijskom izvještavanju o temama vezanim uz LGBTIQ zajednicu – <https://zagreb-pride.net/publikacije/>, uz **preporuku** da se pružatelj upozna sa njegovim sadržajem te isti primjenjuje pri izvještavanju o pitanjima vezanima uz navedenu tematiku. Pružatelj je ujedno upućen da sukladno članku 22. stavak 2. i članku 23. stavak 2. Zakona o ravnopravnosti spolova Pravobraniteljicu u zakonskom roku od 30 dana obavijesti o mjerama i radnjama poduzetim temeljem navedenog upozorenja i preporuke.

S poštovanjem,

Dostaviti:
- naslovu
- arhivi

